केन्द्रीय विद्यालय संगठन, कोलकाता संभाग

KENDRIYA VIDYALAYA SANGATHAN, KOLAKATA REGION

अर्ध वार्षिक परीक्षा / HALY YEARLY EXAMINATION, 2026-27

कक्षा/ CLASS :**VIII** समय/ Time: **02:30 होराः / Hours**

विषय/ SUBJECT :**संस्कृतम् / SANSKRIT** अधिकतम अंक/ Max. Marks: **60**

निर्देशाः-

1. अस्मिन् प्रश्नपत्रे चत्वारः खण्डाः सन्ति ।
2. प्रत्येकं खण्डम् अधिकृत्य उत्तराणि एकस्मिन् स्थाने क्रमेण लेखनीयानि ।
3. उत्तरलेखनात् पूर्व प्रश्नस्य क्रमाङ्कः अवश्यं लेखनीयः ।
4. प्रश्नस्य क्रमाङ्कः प्रश्नपत्रानुसारं एव लेखनीयः ।
5. सर्वेषां प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लेखनीयानि ।
6. प्रश्नानां निर्देशाः ध्यानेन अवश्यं पठनीयाः।

प्रश्नपत्रस्वरूपम् -

(क) भागः : अपठितावबोधनम् 10 अङ्काः

(ख) भागः : रचनात्मककार्यम् 15 अङ्काः

(ग) भागः : अनुप्रयुक्तव्याकरणम् 25 अड्काः

(घ) भागः : पठितावबोधनम् 30 अङ्काः

'क' खण्ड : अपठित-अवबोधनम् 10 अङ्काः

1. अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा तदाधारितप्रश्नान् उत्तरत -

एकस्मिन् ग्रामे रामः नाम कृषकः वसति स्म। सः प्रतिदिनं प्रातः एव उत्थाय स्वक्षेत्रं गच्छति स्म। सः स्वकार्ये सदा तत्परः आसीत्, कदापि आलस्यं न करोति स्म। एकदा अनावृष्ट्या सर्वे कृषकाः चिन्तिताः अभवन्, परन्तु रामः निराशः न अभवत्। सः कूपात् जलम् आनीय स्वक्षेत्रं सिञ्चति स्म। तस्य परिश्रमेण तस्य क्षेत्रे उत्तमं धान्यम् अजायत्। सर्वे ग्रामवासिनः तं प्रशंसन्ति स्म। रामः सर्वान् उपदिशति स्म – "परिश्रमः एव सफलतायाः मूलम् अस्ति।"

प्रश्नाः

I. एकपदेन उत्तरत - **1x2=2**

(i) कृषकस्य नाम किम् आसीत्? (ii) रामः जलं कुतः आनयति स्म?

II. पूर्णवाक्येन उत्तरत - **2x2=4**

(i) रामः प्रतिदिनं किं करोति स्म? **(ii)** रामः सर्वान् किम् उपदिशति स्म?

III. भाषिक कार्यम् (उचितं विकल्पं चित्वा लिखत) - **1x4=4**

(i) 'कृषकः' इति पदस्य लिङ्गं किम् अस्ति?

(क) स्त्रीलिङ्गम् (ख) पुल्लिङ्गम् (ग) नपुंसकलिङ्गम् (घ) उभयलिङ्गम्

(ii) "एकदा अनावृष्ट्या सर्वे कृषकाः चिन्तिताः अभवन्" अत्र कर्तृपदं किम् ?

(क) चिन्तिताः (ख) एकदा (ग) अभवन् (घ) कृषकाः

(iii) 'परिश्रमः' इत्यस्य विपरीतार्थकं पदं किम्?

(क) आलस्यम् (ख) सफलता (ग) कृषकः (घ) जलम्

(iv) "तस्य परिश्रमेण तस्य क्षेत्रे उत्तमं धान्यम् अजायत्" अत्र क्रिया का ?

(क) तस्य (ख) उत्तमं (ग) धान्यम् (घ) अजायत्

'ख' खण्ड : रचनात्मककार्यम् 10 अङ्काः

2. चित्रम् अवलोक्य मञ्जूषायाः सहायतया रिक्तस्थानानि पूरयत। **(5)**

मञ्जूषा – भोजनम्, गृहम्, पठति, माता, क्रीडति

(i) चित्रे एकं ______ दृश्यते। **(ii)** ______ पाकं करोति। **(iii)** बालकः पुस्तकं ______।

(iv) बालिका उद्याने ______। **(v)** सर्वे सायंकाले मिलित्वा ______ कुर्वन्ति।

3. प्रदत्तानां पदानां प्रयोगेण वाक्यानि रचयत- **(5)**

(i) विद्यालयः **(ii)** क्रीडा **(iii)** गुरुः **(iv)** पुस्तकम् **(v)** छात्राः

'ग' खण्ड : अनुप्रयुक्तव्याकरणम् 20 अङ्काः

4. निम्नलिखितपदानां सन्धि-विच्छेदं कुरुत - **(5)**

(i) नम्रास्तरवः **(ii)** अधिकाधिकम् **(iii)** चैव

(iv) देशभक्तोऽयम् **(v)** बुभुक्षितोऽस्मि

5. अधोलिखितानि वाक्यानि पठित्वा ल्यप्-प्रत्ययान्तेषु परिवर्तयत – **(5)**

यथा - छात्रः कक्षां प्रविशति । संस्कृतं पठति । छात्रः कक्षां **<u>प्रविश्य</u>** संस्कृतं पठति ।

(i) भक्तः मन्दिरम् आगच्छति। पूजां करोति ।

(ii) माता भोजनं निर्माति । पुत्राय ददाति ।

(iii) सुरेशः प्रातः उत्तिष्ठति। देवं नमति ।

(iv) रमा पुस्तकं स्वीकरोति। विद्यालयं गच्छति।

(v) तण्डुलकणान् विकिरति। जालं विस्तारयति।

6. समासयुक्तपदेन रिक्तस्थानं पूरयत – **(5)**

(i) गण्डक्याः तीरम् ______ **(ii)** तण्डुलानां कणाः ______ **(iii)** जालस्य अपहारकाः ______

(iv) अवपाताद् भयम् ______ **(v)** कापुरुषाणां लक्षणम् ______

7. उदाहरणानुसारेण लट्-लकारस्य वाक्यानि लोट्-लकारेण परिवर्तयत– **(5)**

यथा- बालिकाः नृत्यन्ति। बालिकाः <u>नृत्यन्तु।</u>

(i) बालकाः हसन्ति।

(ii) युवां तत्र गच्छथः।

(iii) यूयं धावथ।

(iv) आवां लिखावः।

(v) वयं पठामः

'घ' खण्डः पठित अवबोधनम् 20 अङ्काः

8. गद्यांशं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत – **(5)**

अस्ति गोदावरीतीरे एको विशालः शाल्मलीतरुः । तत्र प्रतिदिनं दूरदेशात् पक्षिणः आगत्य निवसन्ति स्म। अथ कदाचित् तत्र कश्चिद् व्याधस्तण्डुलकणान् विकीर्य जालं विस्तीर्य च प्रच्छन्नो भूत्वा स्थितः । तस्मिन्नेव काले चित्रग्रीवनामा कपोतराजः सपरिवारः आकाशमार्गे गच्छति स्म। केचन कपोताः वनमध्ये तण्डुलकणान अवलोक्य लोभाकष्टाः अभवन ततो चित्रग्रीवः तण्डुलकणलुब्धान् कपोतान् अवदत् - "कुतोऽत्र निर्जने वने तण्डुलकणानां सम्भवः तद् निरूप्यताम्। कश्चिद् व्याधोऽत्र भवेत्। सर्वथा अविचारितं कर्म न कर्तव्यम्।" एतद्वचनं श्रुत्वा कश्चित् कपोतः सदर्पम् अवदत् - "आः किमर्थम् एवमुच्यते ?

I. एकपदेन उत्तरत- **½x2=1**

क) गोदावरीतीरे किम् आसीत्?

ख) सपरिवारः आकाशमार्गे कः गच्छति स्म?

II. पूर्णवाक्येन उत्तरत- **1x2=2**

क) चित्रग्रीवः तण्डुलकणलुब्धान् कपोतान् किम् अवदत्?

ख) चित्रग्रीवस्य वचनं श्रुत्वा कश्चित् कपोतः सदर्पम् किम् अवदत्?

III. निर्देशानुसारम् उत्तरत- **1x2=2**

क) चित्रग्रीवः तण्डुलकणलुब्धान् कपोतान् अवदत् - अत्र कर्तृपदं किम् ?

ख) कश्चिद् व्याधोऽत्र भवेत् - अत्र क्रिया का ?

9. पद्यांशं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत – **(5)**

दुःखेष्वनुद्विग्नमनाः सुखेषु विगतस्पृहः।
वीतरागभयक्रोधः स्थितधीर्मुनिरुच्यते॥
क्रोधाद्भवति सम्मोहः सम्मोहात्स्मृतिविभ्रमः।
स्मृतिभ्रंशाद् बुद्धिनाशो बुद्धिनाशात्प्रणश्यति॥

I. एकपदेन उत्तरत- **½x2=1**

(क) क्रोधात् किं भवति? (ख) बुद्धिनाशात् किं भवति?

II. पूर्णवाक्येन उत्तरत- **1x2=2**

(क) कीदृशः जनः स्थितधीः उच्यते? (ख) बुद्धिनाशो कस्मात् भवति?

III. निर्देशानुसारम् उत्तरत- **1x2=2**

(क) “सम्मोहः” इति पदस्य कृते क्रिया का? (ख) “उच्यते” इति पदस्य कृते कर्तृपदं किम्?

10. रेखांकितपदम् आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत – **(3)**

(i) **<u>देवाः</u>** भागम् उपासते।

(ii) वयम् **<u>ईश्वरं</u>** नमामः।

(iii) **<u>गोपबन्धुः</u>** उत्कलमणिः इति उपाधिना सम्मानितः।

11. समुचितं विकल्पं चित्वा लिखत – **(2)**

(i) गोपबन्धुदासः केन उपाधिना सम्मानितः?

(क) भारतरत्नम् (ख) उत्कलमणिः (ग) राष्ट्रपिता (घ) देशबन्धुः

(ii) गीतायाः उपदेष्टा कः?

(क) वेदव्यासः (ख) भीष्मः (ग) श्रीकृष्णः (घ) अर्जुनः

12. निम्नलिखितानि वाक्यानि घटनाक्रमेण पुनः लिखत – **(5)**

(क) भिक्षुकश्च तद्धद्योजितवान्।

(ख) प्रफुल्लचन्द्ररायः गोपबन्धुम् उत्कलमणिः इति उपाधिना सम्मानितवान्।

(ग) गोपबन्धुः अश्रुपूर्णनयनोऽभवत्।

(घ) अतिथयो हस्तपादं क्षालयित्वा आसनेषु उपविष्टवन्तः।

(ङ) दिनत्रयात् किमपि न न भुक्तम्।

*****